

Valkeakoski Kärjenniemi Viemäri­linjan muinais­jään­nösinventointi 2011

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

Kustantaja: Kärtsyn vesihuolto-osuuskunta

Sisältö:

Perustiedot	2
Inventointi	3
Kartat	6
Kuvia	9
Kärjenniemen kylätontti	11

Kansikuva: Linjan haaraa Tuomarlan eteläpuolella purolaakson pellolla.

Perustiedot

Alue: Uusi viemäriinjaus Valkeakosken Kärjenniemessä.

Tarkoitus: Tarkistaa kattavasti viemärikaivantolinja ja selvittää onko sen kohdalla kiinteää muinaisjäännöstä.

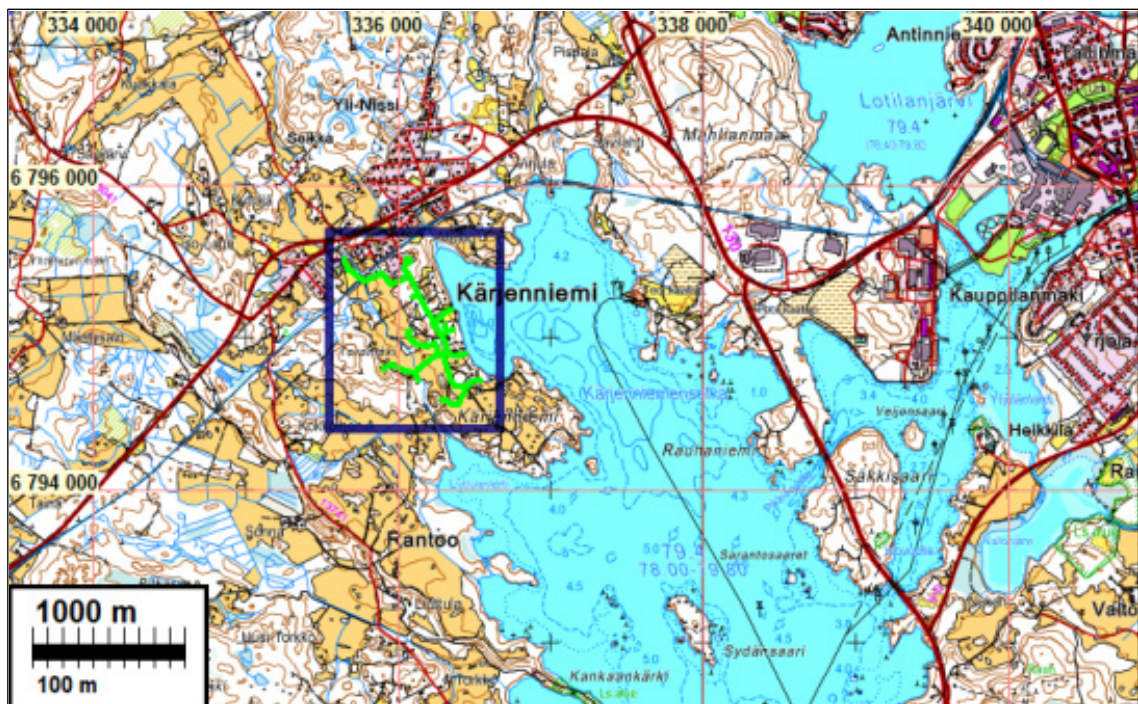
Kustantaja: Kärtsyn vesihuolto-osuuskunta

Työaika: Kenttätyöaika: 27.-28.4.2011.

Tekijät: Mikrolitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa.

Aiemmat tutkim: Tähtitalvikki Järvinen, inv. 1999

Tulokset: Viemärikaivantolinjan kohdalla ei havaittu muinaisjäännöksiä. Linja viistää vanhaa 1850-luvun kartalta paikannettua kylätonttia, mutta kulkee etäämpänä 1600 luvun kylätontista.

Tutkimusalue neliön sisällä. Viemäriinjau vihreällä.

Raportin kaikki koordinaatit ETRS-TM35FIN

Inventointi

Pirkanmaan maakuntamuseo antoi Kärtsyn Vesihuolto-osuuskunnalle lausunnon 7.5.2011 (diar 77/2011) jossa museo edellytti arkeologisen täydennysinventoinnin suorittamista suunnitellulla viemärilinjalla, koska lähialueelta on tehty kiviakautisia löytöjä ja koska linja kulkee alueella jossa on sijainnut Kärjenniemen vanha kylätontti. Vesihuolto-osuuskunta tilasi inventoinnin Mikroliitti Oy:ltä. Inventoinnin maastotyö suoritettiin kahden arkeologin voimin huhtikuun lopussa v. 2011.

Viemärilinja ja sen liepeet n. 10-20 m etäisyydelle siitä tarkastettiin maastossa kattavasti. Linja kulkee suuren osan matkastaan nykyisen (1800-luvun puolella välissä rakennetulla) Kärjenniementien alla, aivan sen laidalla, jo olemassa olevan vesijohtolinjan kohdalla. Myös jo rakennetuille tonteille kaivettavat pistolinjat kulkevat useimmissa kohdoin samassa kaivannossa kuin jo aiemmin rakennettu vesijohtolinja. Aivan lähialueelta, Tuomarlan talon pellolta, on tehty kiviakautinen löytö (KM 2101:168). Niemen kärjen lounaisrannalta on tehty kiviakautiseen asuinpaikkaan viittaavia löytöjä. Kärjenniemen aluetta on inventoitu v. 1999.

Paikoin linja kulkee purolaakson pellolla sellaisessa maastossa ja korkeustasolla (n.83 m) jossa periaatteessa voi sijaita kiviakautisen asuinpaikan rippeitä. Tällaisilla topografisesti suotuisilla kohdilla tehtiin satunnaista koekuopitusta. Pintamaaperä peltoalueilla on silttimoreeni. Alueen pellot olivat joitain suppea-alaisia kohtia lukuun ottamatta nurmella. Joissain paikoin nurmi oli linjan liepeillä kuitenkin melko harvaa, niin että voitiin välttävasti suorittaa havainnointia myös pellon pinnasta. Missään vesihuoltolinjan liepeillä ei havaittu merkkejä esihistoriasta.

Karttaan vihreällä merkitty tutkitut linjat. Sinipunaisella on merkitty jo ennen inventointia rakennettu linjan osa. Tumman vihreällä alkuperäisestä suunnitelmasta poikkeavat osat linjan eteläpäässä sekä Kukkarolahden länsirannan mäenkumpareella olevan talon kohdalla. Kaikki kaivannon aiemman suunnitelman ja uuden suunnitelman mukaiset linjat, sekä jo rakennettu linjan osa liepeineen tarkastettiin maastossa.

Alkuperäisestä suunnitelmakartasta poiketen linjan eteläpäässä sen eteläisin länteen kaartava lenkki on siirretty kulkemaan pohjoisemmasta, pellon reunaa (tumman vihreä linja). Kukkarolahden länsirannalla olevan mäenkumpareen kohdalla linja tulee kulkemaan vanhassa vesijohtokaivannossa, joka kulkee kumpareen (pihan) laen kautta rannassa olevalle talolle.

Viemäri linja kulkee vanhan kylätontin liepeillä kolmessa kohdassa. Viemäri linja kulkee Kärjenniemen vanhimman, 1700 ja 1800 luvun kylätontin pohjoisosan halki Kärjenniementien alla, tien itäreunalla. 1850-luvun kartalla myös tien itäpuolella on talotontti. 1850 kartalla Kärjenniementie on nykyisellä paikalla, vanhemmalla kartalla hieman idempänä kylätontin pohjoisosassa. Kylätontin kohdalla, Kärjenniementien ojan laitaa, tien varressa olevan raivauskivikon ja tien välisellä puolen metriä leveällä kaistaleella tutkittiin ojan reunaa penkomalla ja koekuopalla. Kohdalle ei ole mitään muinaisjäännökseen viittaavaa (kuva alla)

Kuva Google StreetView

Vasemmalla vanhaa kylätonttia, joka osin täysin autiona. Viemäri kaivetaan tien vasempaan reunaan. Kuva etelään. Oikealla on autoitunut 1850-l kartalle merkitty tontti

Edellisen paikan eteläpuolella tie tulee peltoalueelle. Tien itäpuolella on korkeahko kumpare jonka laella on vanha asuinrakennus. Sen eteläpuolella on pelto, jonka itäosassa, lähempänä rantaa on sijainnut kylätontin vanhimmat osat. Pellon pinnassa havaittiin tummaa maata ja kiuaskiviä, kumpareen eteläpuolella, lähellä rantatöyrästä. Viemäri linja rakennetaan tällä kohdoin kumpareen laelle, talon pihapiirin halki kulkevan vesijohtokaivannon kohdalle. Tämä alue on niin muokattua (asfalttia, tasattua, täytemaata) että siellä tuskin on mitään arkeologisesti mielenkiintoista säilynyt ja viemärikaivanto tulee vesijohtokaivannon yhteyteen, joten mitään lisätuhoja ei voi tulla vaikka alueella jotain olisikin syvemmällä säilynyt, mikä on epätodennäköistä..

Viemäri kulkee vas. tolpnan kohdalta pihanurmikon halki talon eteläpuolelle asfaltin reunaan. Kuvat itään.

Koekuoppia ei pihamaalle tehty, mutta laella oli asfaltoidun pihatien reunoilla avointa maata ja jossa ei havaittu mitään mainittavaa.

Alitalon eteläpuolella viemärikaivanto tulee vanhan kylätontin eteläpuolelle, etäämmäksi kylätontin vanhimmista osista mutta 1858 kartan tontin eteläreunan tuntumaan. Viemärikaivanto kulkee siellä kosteassa moreenimaaperässä. Jo puustosta ja pusikosta raivatulle linjalle tehtiin useita koekuoppia, mutta mitään kulttuurikerrosta tai rakenteita niissä ei havaittu. Mainittakoon, että aivan Alitaloon kulkevan linjan eteläpuolelle oli rakenteilla uusi omakotitalo. Alitalon pääraennukseen tulee viemäriinjalta haara, joka kulkee nykyisen vesijohtokaivannon kohdalla.

Viemäriinjan aluetta Alitalon eteläpuolella. Vasemmassa kuvassa linja kulkee kuvan vasemman laidan kantojen kohdalta. Kuvan oikealle puolen jää omakotitalotyömaa kaivantoineen kuvattu itään. Oikeassa kuvassa sama alue kuvattuna luoteeseen. Linja tulee vasemmalta pienen punaisen pumppurakennuksen kautta kantojen kohdalle ja siitä itään. Kylätontti jää taustalle.

Vanhan kylätontin pohjoispuolella, tien alla kulkevasta viemäriinjusta lähtee haara itään, joka päättyy kylätontin nuoremman osassa olevalle uudehkolle talolle. Talon pihamaata ei tutkittu, mutta silmänvaraisesti ja kokemusperäisesti arvioituna kylätontilla alle 10 m matkan kulkevalla kaivannon osalla on maaperä perusteellisesti muokattua eikä siellä ole voinut säilyä mitään muinaisjäännökseksi kelpavaa.

Kohdat joissa viemärikaivanto kulkee vanhan kylätontin liepeillä tutkittiin tarkoin, mm. koekuopittamalla. Kohdalla missä viemäriinja kulkee tontin halki se kaivetaan 1800 luvulla rakennetun tien reunan alle. Reunan liepeillä ei ole muinaisjäännöstä. Kylätontin liepeitä tarkasteltiin myös rautakautta silmällä pitäen, mm. metallinpaljastimella haravoiden. Tutkimuksen perusteella voin todeta, että viemärikaivannon kohdalla ei ole muinaisjäännöstä kylätonttien liepeillä eikä muuallakaan linjalla havaittu mitään viitteitä muinaisjäännöksestä.

Sen sijaan etäämpänä viemärikaivannosta on silmänvaraisesti arvioituna arkeologisesta näkökulmasta kohtuullisen hyvin myöhemmältä maankäytöltä säilynyttä, osin autoitunutta kylätonttia ja siten muinaisjäännöstä. Näitä alueita ei nyt tarkemmin tutkittu niiden sijaitessa tämän toimeksiannon, viemäriinjan, ulkopuolella. Lopussa on kuitenkin lyhyt kuvaus arvioidusta muinaisjäännösalueesta.

Espoo 16.5.2011

Timo Jussila

Kartat

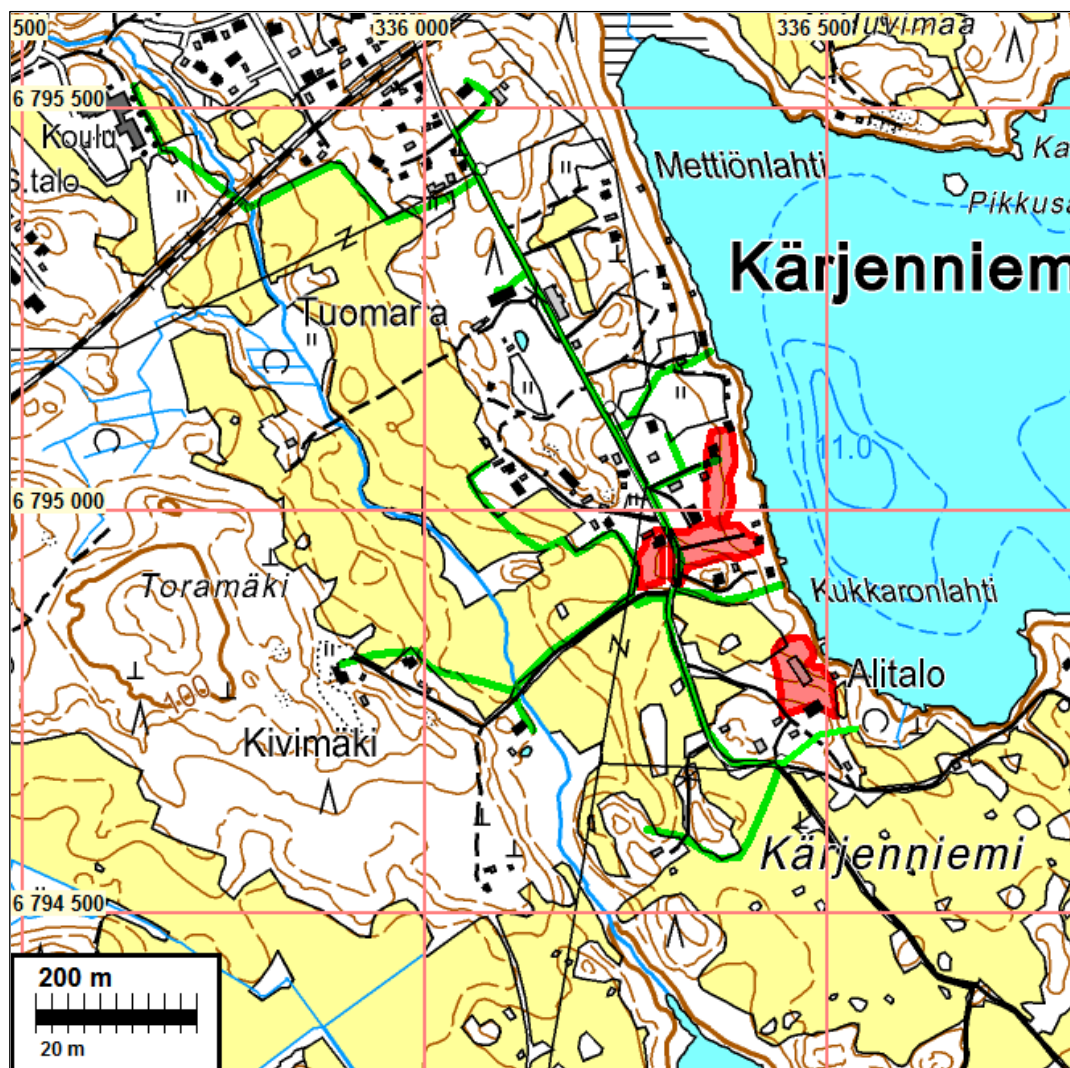

Viemärlinjaus vihreällä, kylätontit punaisella
Kärjenniemen kylätontti v. 1640. Sen paikannus nykykartalla on karkea.

BB1^A 12,13

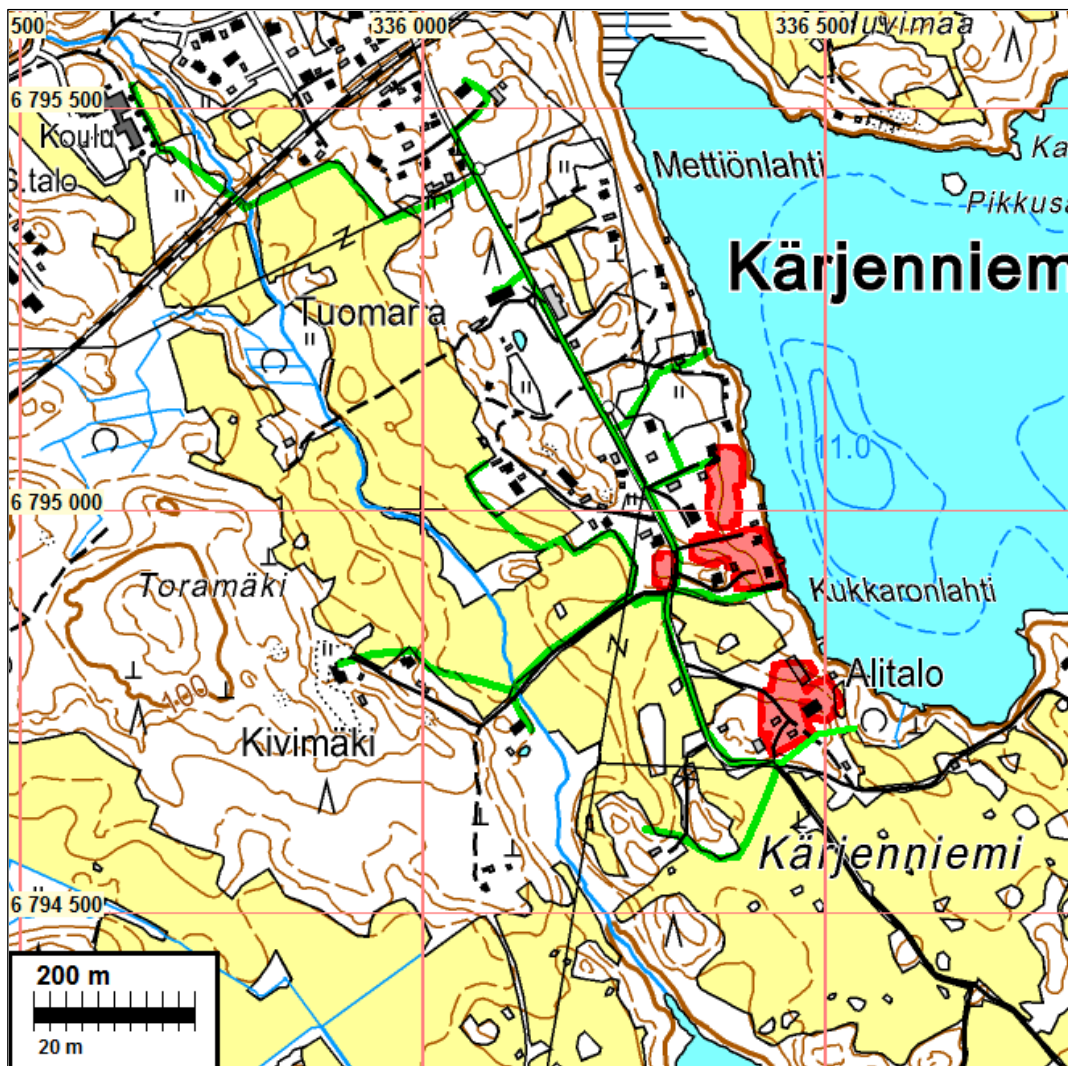

Viemäriinjais vihreällä, kylätontit punaisella
 Kärjenniemen kylätontit 1700-luvun lopulla (?) Vanhassa kartassa ei ole vuosilukua. Uudistushakemiston perusteella se olisi 1850-luvulta, mutta se ei vaikuta oikealta. Kartan tyyli viittaisi 1700-luvun lopulle.

H73 12/3, päälle piirretty viemäriinja sinipunaisella

Viemärlinjaus vihreällä, kylätontit punaisella
Kärjenniemen kylätontit v. 1853.

H73 12/4, päälle piirretty viemärlinja sinipunaisella

Kuvia

Viemäri­linjan eteläisin osa pellossa. Kuvattu pohjoiseen.
Viemäri­linja kulkee Kärjenniementien alla oik. reunassa. Kuvattu pohjoiseen

Kohta linjan pohjoisosassa, missä linja erkanee tien laidalta länteen, pellolle purolaaksoon.

Timo Sepänmaa kaivaa koekuoppaa linjalle Tuomarlan pohjoispuolella ja radan eteläpuolella.

Sepänmaa kaivaa koekuoppaa linjan pohjoispäässä, koulun kohdalla.

Jo kaivettua linjaa pellon reunassa kylätontin itäpuolella. Pelto arkeologisesti tyhjä.

Kärjenniemen kylätontti

Rauh.lk: 2
 Ajoitus: historiallinen
 Laji: Kylätontti

Sijainti	Pohjoisosan keskipiste:	6794 951	336 361
	Länsiosan keskipiste:	6794 923	336 299
	Eteläosan keskipiste:	6794 861	336 431

Kärjenniemen kylässä 1539 asutusluettelon mukaan 8 taloa (tilaa) ja sama määrä edelleen 1634, sekä 1754 kartalla (7 kylätontilla, yksi puron länsipuolella). 1730 kartalla tontilla 9 taloa. 1858 kartalla 11 talotonttia. Muinaisjännökseksi alustavasti ehdotan Kärjenniemen 1600-1800-luvun kartoilta arvioidut autoituneet ja myöhemmältä maankäytöltä säästyneet kylätontin vanhimmat osat. Vanhan rantatöyrään päällä, pellolla, Kukkarolahden länsirannalla havaittiin pellossa hist. ajan asuinpaikkaan viittaavia merkkejä (tummaa, maata tiilenmuruja, kiuaskiviä).

Alustava muinaisjännösrajaus punaisella.